

JIŘÍ ŽÁČEK

Moře času

Můj Bože, nasyť nenasyť
a štvancům dopřej mír a klid,
žebřákům konto v Bank of City
marody uzdrav, ať jsou fit.
Nešťastným sešli náruč lásky
a štěstí každé mamince,
stárnoucím kráskám vymaž vrásky,
chudé nech vyhrát v lotynce.
Krčmářům dopřej plnou kasu –
a mně, mně naděl moře času!

Žízlivým sešli moře piva
a zpěvandulím zvučný hit,
hlupákům rozum detektiva
a bezdomovcům hezký byt.
Bezdětným dopřej kupu dětí,
mlsnému husu se zelím,
řezníkům maso do jelítek,
smutného učíň veselým.
Poutníkům vyber schůdnou trasu –
a mně, mně naděl moře času.

Občanům sešli moudrou vládu,
ať vládne řád a logika,
šoférům rychlou autostrádu
a hercům potlesk publika.
Chromým dej nohy vhodné k chůzi
a hluchým sluch a slepým zrak,
básníkům přiděľ sličné múzy
a kazisvětům řekni Fuck!
Plešatým věnuj kšticí vlasů –
a mně, mně naděl moře času!

Poctivci ať jsou odměněni,
vyhaslí ať se rozzáří,
embryím dopřej narození
a šťastný život do stáří.
Veškeré trable pošli k řasu –
a mně, mně naděl moře času!

Prima kamarádka

Mám jednu prima kamarádku,
ne pro sex, ale pro snění.
Prý to tak není v nepořádku,
snění mě také odmění.

Náhoda to tak prostě chtěla,
sblížit nám duše a ne těla.

Píše mi: „Buď rád, že ti píšu,
a buď rád, že mi můžeš psát.
Hlavně si nemoř tu svou šíšu,
no prostě buď rád, že jsi rád.“

Není to skvělé, když se duše
domlouvají tak jednoduše?

Píše mi: „Ve mně máš svůj azyl,

spi ve mně jako v pokoji.
Sex by to snění jenom zkazil,
tak se drž při zdi, Bivoji!“

Jak to tak vidím – žádná šance,
aby se Bivoj změnil v kance.

Píšu ti

Píšu ti báseň.
Hledám něžná slova.
Kéž moji touhu uchová!
Píšu ji stále,
píšu zas a znova,
a pořád není hotová.

Píšu ti báseň.
Nebo píšeš ty mně?
Veliš mé ruce, co má psát?
Napiš mi, lásko,
že jsi vždycky při mně,
já jsem ten správný adresát.

A pak se divíte

Učíte děti nenávidět,
a pak se divíte,
že ukopají psa,
zapálí kočku,
podříznou bezdomovce.

Kupujete svým dětem videohry,
ve kterých vítězí ten,
kdo zabije víc nepřátel,
a pak se divíte,
že postřílí patnáct spolužáků.

Strašíte děti mimozemšťany,
a pak se divíte,
že navždy emigrují
do drogových rájů.

Čemu se divíte?
Divte se sami sobě.

**Z nové sbírky Moře času,
vydalo nakladatelství Šulc-Švarc, 2026**

Foto: Štěpán NIEDOBA

Trocha poezie nikoho nezabije

Lipnice nad Sázavou rozšířila svou turistickou a kulturní nabídku o poesiomat. Zařízení v podobě kovové roury, které přehrává audionahrávky spojené s historií a kulturou obce, bylo instalováno v těsné blízkosti místního hřbitova u hrobu spisovatele Jaroslava Haška.

Podle Sdružení místních samospráv ČR (SMS ČR) jde o příklad nízkoúdržbového oživení veřejného prostoru, který může sloužit jako inspirace pro další obce.

Lipnický poesiomat nabízí přibližně dvě desítky nahrávek, včetně literárních úryvků v podání známých herců či autentických vzpomínek pamětníků. Zařízení je energeticky soběstačné; k aktivaci audia stačí několikrát zatočit klikou, čímž si uživatel sám vyrobí potřebnou elektrickou energii. Dramaturgii přístroje v Lipnici dominují historické souvislosti a humor spojený s dílem Jaroslava Haška.

Podle zástupců projektu nejsou poesiomaty pouze turistickým lákadlem, ale slouží především k objevování místních příběhů a prohlubování vztahu obyvatel k dané lokalitě. „Představují smysluplný způsob, jak nabídnout návštěvníkům i místním něco navíc, a přitom přirozeně zapojit komunitu prostřednictvím spolupráce se školami či kronikáři,“ uvádějí autoři konceptu.

Pro samosprávy představuje poesiomat nástroj pro kultivaci prostranství s minimálními nároky na údržbu. Díky své konstrukci je zařízení vhodné pro umístění na náměstí, k památkám i na turistické trasy. Interaktivní prezentace lokálního dědictví se v posledních letech stává trendem, který obce využívají k za-
traktivnění naučných stezek či oživení dosud nevyužitých míst v krajině. **Marcela Syrová, manažerka SMS ČR v Kraji Vysočina**

Přepadem jezů

FRANTIŠEK UHER

Krajinou nevedou pouze dálnice, frekventované silnice a košaté cesty v alejích, také skoro nenápadné stezky a pěšiny, skýtající mnohé půvaby, ať se vinou útěšnou zelení nebo se prodírají skalisky. Obdobně je tomu s poezií, která se stala Popelkou, a holoubky nevidět!

Kde jsou ty časy, kdy v metropoli aplaudovala jarnímu autorskému přednesu naplněná Štvanice! Současná poezie jenom ojediněle a v omezeném prostoru vyvolává bubenický halas, často uvádající s vydáním dalších sbírek. Prvotiny se obtížně prodírají trnitou krajinou téměř nulové pozornosti, neprávem opomíjené nebo vskutku pomíjivé. Skutečnou poezii jako vyjádření myšlenek, emocí a pocitů v nich až příliš nahrazuje laciné veršování.

Shakespearové se prostě nerodí každý den. Občas však vychází rozsahem nevýrazná, ale naprosto kompaktní poezie, zemitá a jasně ozřejmá, podložená zřetelným talentem a osobitým nazíráním. Posílena procítěnými metaforami, podnícená schopností čerpat vlny u dna pod

zdánlivě klidnou hladinou. Stává se náhle rozzářeným majákem. Případně aspoň dobře viditelným nad zamáčeným obzorem.

Již před třemi roky upoutala pozornost Anna Gažiová (1999) sbírkou Jak vrabec na šlahounu svažce (Dobrý důvod, 48 str.) Tentýž vydavatel připravil Gažiové další sbírku pod názvem VZPOMÍNKA NA SOUTOK (2025, 40 str.) Není podložena pouhou návazností na pozoruhodnou prvotinu, ještě výraznějším profilem se stala vizitkou básnického talentu, údajně (podle stručného profilového dodatku) ovlivněného polskou poezií.

Určité motivy lze snadno vystopovat, rozhodně však nejsou samoučelné, zdařile korespondují. Bez srovnávacích možností stupeň vlivu posoudit nelze, patrně je poměrně skromný, Gažiová jako suverénní básnička mladé generace rozhodně žádné berličky nepotřebuje. Nachází inspirační zdroje na vlastních prašných venkovských i městských stezkách, družnost jako samozřejmost je zjevná a evidentně záměrná. Verš //co bylo pod vodou už není//

neznamená v jejím podání povzdech ani projev lítosti, nýbrž zřetelný a neokázalý posun k vyšším tvůrčím metám. Její//tma se choulí do křoví// rozvíjí představu čehosi blízkého, iluzi pohlazení, představu upřímného pozdravení. Snad trochu širší výhled mezi zkříženými větvemi současnosti určitě časem dozraje, pokud básnička vydrží hledat iniciativu a inspiraci v dosavadních intencích. Její verše srší výlučností, //slunce se drží ve vlásech// a z jejího rukávu //vylétá hejno labutí//, //roztřepenou tmou// občas zazní //nedávno zadušený smích//.

Netkví v něm přichylnost k prázdným únikovým šarádám. Při pozorném čtení nelze nepostřehnout mladistvě zjitřenou pohodu. Podhoubí křehce laděných veršů spočívá ve zřetelně optimistickém přístupu k respektovaným hodnotám, v souladu s vlastním okolím, ve stanutí nad imaginárním soutokem kultivovaných koncepcí prozrazuje střízlivé vidění suchých i namazaných krajíců chleba svých všedních dní. Neboť //přepadem jezů//stává se přejímatou// každá její báseň.

MÁJOVÉ ZÁZRAKY (Požitky kulinární)

GYULA KRÚDY

„Jak už bylo zjištěno dávno, je máj měsíc lásky, neboli měsíc znovuzrození člověka. V každém máji se i v těch nejlépe uzavřených, k věčnému otroctví odsouzených srdcích uhnízdí nezvyklé city. Ne-li nic jiného, začne srdce s příchodem máje cítit znovu, ačkoli jsme si mysleli, že jsme si už takzvané velké city odbyli,“ začal Sindibád své vyprávění.

„Je samozřejmé, že při uchovávání života je nejvěrnějším druhem srdce žaludek – a ten s příchodem opravdového jara rovněž zatouží změně. Žaludek, který jako tažný kůň horlivě zpracovával, trávil zimní jídla, těžká a mastná, čerstvá nebo uzená, ale zcela jistě kořeněná, a poděloval jimi organismus, i tento žaludek se rovněž chce zbavit pozůstatků zimy. Když nastane máj, čas znovuzrození, musíme pečovat nejen o srdce, nýbrž i o žaludek.“ Takto pravil Sindibád, člověk dosti moudrý, začal-li vykládat své názory na žaludek, kuchyni, stravování, ale tím bláhovější, ba naivnější, když se hovořilo o záležitostech srdce a lásky. Vždy dával za pravdu zamilovaným. Ale nyní jde o výživu, budeme tedy Sindibáda následovat.

„V máji prahne náš žaludek po omlazení, a proto jej navštíví mladá knížecí rodina na jídle,“ praví Sindibád pánu s nemocným žaludkem, který se k němu připojil v zahradní restauraci pod vonnými stromy, lípami, platany a šeríky, kde bylo prostřeno červeně a modře i jinými veselými barvami. „Příchod máje jistě pocítí i soukromé

domácnosti, protože dosavadní kuchyňské recepty se změní,“ odpověděl pán, který už Sindibáda znal; Sindibád velebil život kolem nich (v restauraci), protože tak trávil velkou část života („v hospodě“, jak říkal on). „Och, soukromé domácnosti,“ povzdychl si Sindibád a jeho pozornost se upřela ke krásné minulosti, vzpomněl si na doby, kdy v různých domečcích blaženě pojídal polévku hráškovou, chřestovou, koprovou, kedlubnovou, šťovíkovou, květákovou, polévku z raných brambor (s majoránkou) a jehněčí guláš, jímž „soukromé domácnosti“ zpravidla oslavují příchod máje. Ano, to všechno bylo

dobré, a hlavně zadělávané kuře se zeleninou. „Ale když dovolíte, velevážený velkomožný pane, před celerovou polévkou, v květnu obvyklou, je nutno dávat přednost například rači polévce, která se v „soukromých domácnostech“ – a před plněnými kedlubny pečince z mladé husičky s okurkovým salátem s koprem – a to nemluvím o jahodách a nápojích, které k tomu patří.“

„Vím,“ odpověděl pán, „že vy vždycky straníte hospodským, ti vzhledem k svému zaměstnání mohou nakupovat štedřeji než ubohé hospodyně...“

„O to nejde, komu straníme, pane, to jen žaludek prostě protestuje proti slavnostnímu obědu, který v soukromých domácnostech“ servírují například o narozeninách hlavy rodiny, případnou-li ty narozeniny na máj. Je pravda, že na tento den se koupí mladá husička, ale co všechno taková husička prodělá, člověku na ni přejde chuť. Uvaří se polévka z husích drůbků, potom naservírují rizoto z husích jater a teprve pak přijde vlastní husí pečeně. Ne, pane, to je příliš, ačkoli je ta husička mladá. Husa postudenu hrozí dokonce i večer, ale nyní již s hlávkovým salátem s majonézou, místo okurkového salátu, který byl v poledne. Kdežto v restauraci poděkuje hostu bohu, když už jednou má husí pečinku za sebou. Jako každodenní strava se nehodí.“

„Máte pravdu,“ odpověděl pán. Jenže co by člověk neudělal pro své přátele, pro spřátelené rodiny, chce-li na sebe zanechat příjemnou vzpomínku! A nyní mi povězte, pane Sindibáde, jak byste si představil zda-

řilý májový oběd, kdyby vaše narozeniny připadly na měsíc květen!”

„Musím předeslat, že v květnu jsem se nenarodil, a proto se touto otázkou zabývám ryze teoreticky,“ praví Sindibád, rozhlédne se po rozkvetlých stromech zahradní restaurace a nadechne se vzduchu, který dráždí chuť k jídlu (bylo totiž před polednem, kdy člověk rád hovoří o tom, co bude, protože pod korunami stromů se s jarními vůněmi vznášely i vůně kuchyňské).

Pán jakožto člověk, který byl se žaludkem ustavičně na štíru, by si byl vůně kuchyňské odpustil, ale Sindibád mu s mírným velmlouváním začal vykládat:

„Cožpak nemá být oslava zahájena polévkou knížecí, polévkou račí?“

„V kuchyni se skutečně vaří račí polévka, protože to je vždy provázeno velkým pozdvižením,“ odpověděl pán po prohlídce kuchyně. „Kuchařka má obvázaný prst, protože ji štípla račí klepeta, a služka roztlouká v moždíři račí skořápky.“

„Štěstí, že jinak se nic zlého nepříhodilo, vždyť při vaření račí polévky je hádka téměř nevyhnutelná, protože to vyžaduje od zaměstnanců kuchyně tolik práce, jako snad žádná jiná polévka na světě. (Pravda, za tu námahu stojí.)“

A Sindibád pokračoval ve vypravování:

„Některé ženy i některé hostinské by úpravu raků nesvěřily nikomu za živý svět, a to od okamžiku, kdy se ti černí hosté ocitnou v domě v rákosovém nebo proutěném košíku vyloženém kopřivami, v němž přirozeně tiše šramotí, čímž ohlašují svůj životní elán. Práce s nimi začíná již tehdy, kdy se ještě hemží v koši, to je nutno je roztřídit, zvláště ty drobné, takzvané raky potiské (co do chuti s nimi nemůže soupeřit nic, za letního odpoledne by jich člověk snědl i stovku, ale při jídle aby si koupal nohy v umyvadle). A zvláště ty větší, „sóló“ raky (raky zalaské), jejichž domovinou je Zadunají. Polévka se vlastně vaří z těchto raků větších, kdežto ti menší tvoří do ní jen vložku.“

„Nepředbíhejme událostem,“ přerušil ho pán. „V čem jsou ti raci vaření?“

„Přirozeně v hovězím vývaru, ale nejdříve byli zaživa pečlivě odrhnuti kartáčem jako husarská čizma. Rak ovšem nemá rád, když mu někdo kartáčuje břicho, a proto stříhá klepety po ruce, která ho drží za záda, i po té, která ho drhne, ale to už je nevyhnutelné. A také je okoupan, než se ocitne v bublající hovězí polévce.“

„Podstupuje mučednickou smrt zaživa?“ zeptal se pán a vykulil oči.

V tom se zvyklosti poněkud liší. Některé hospodyně, zvláště ty dobrosrdečnější, raka zahubí, než ho vhodí do vroucí po-

Pokračování na straně 4

Pokračování ze strany 3

lívky, utrhnou mu totiž ocásek, což vyvolá okamžitou smrt. Já osobně mám rád takové raky, kteří se dostanou do klokotajícího hrnce zaživa, když ještě mrskají nohama. Zdá se, že polévka bude výtečná, a přitom jediný pošlý rak ji může zkazit všecko. Vřelá hovězí polévka stejně raka rázem zabije a v hrnci už ho očekává sůl, kmín, zelená petržel, v jejichž společnosti se bude v bublajícím hrnci vařit půl hodiny. Když se z hrnce dostane, je tak poslušný, že si dá líbit všecko, zvláště ten drobnější druh. Nechá si utrhnout ocásek a klepeta, odstranit části černé a hořké a naplnit skořápku vařenou rýží s petrželí a vejcem. Ve skořápce jsou ponechány jen části žluté. Potom jde rak zpátky do scezené hovězí polévky a klidně

se vaří dále až do servírování. Někteří lidé velice rádi vycucávají jeho břišní část, klepítka a ocásek, polévkovou lžicí si naplní vyberou a snědí ji s trochou polévky. Toto je historie drobného raka, ráčka z Potíší.

„Ale počkat!“ zvolal pán, který pozorně sledoval Sindibádovo vyprávění. „Mluvil jste i o racích velkých. Co se děje s nimi?“

Na tuto připomínku Sindibád odpověděl: „Toto je bod, v němž se račí polévky liší. Velcí raci snědí ty malé.“

„I uvaření?“ zeptal se nevěřicně pán.

„Tehdy nejspíše, malí rácci nemají kam utéci, a proto se neodvratně se všim všudy ocitnou ve skořápce raků velkých. Kuchařka totiž používá drobné raky jen jako náplň a touto náplní plní skořápku raka velkého – naplní ji masem i račími kůstkami, máslem, hrubou krupicí, rýží a jíškou a v

hovězí polévce ji se smetanou a vejci servíruje spolu s masem raků velkých. Malý rak je po boku raka velkého pouhou obětí. Kdybychom totiž z minulosti, kdy ještě sám vystupoval v povodí horní Tisy, nevěděli, že má mimořádnou chuť, – kdybychom nevěděli, že pokud jde o chuť (protože je z řeky) soupeří s rakem velkým, který tloustne ve stojatých vodách, kdybychom nevěděli, že vedle líného raka velkého vyskočí rak malý jako gumový míček z kopřivového hnízda v koši: – snad bychom mu ani nevěřili, protože jeho časy už pominuly. – A nyní si můžete vybrat, velevážený velkomožný pane, kterou polévku ochutnáme, abychom s ní zahájili ten kouzelný měsíc májový!“ Právě Sindibád a pohrouží se do zadumání. (1932)

Ilustrační foto: Ivo HAVLÍK

PŘEČETLI JSME PŘES RAMENO

Náš Jiří Žáček

dedičnou srstou pračlovečou.

*A všetci, čo si odtrhli,
tak ako cumel' od úst spanie,
žívajú svorne na svitanie.*

*Pískam si tichý, malý, ranný
popovok o tom neznámom
ňadre, čo dýcha v mojej dlani...*

Okrem toho, že máme v priezvisku obaja eufemizmus (Žáček – Čertík), sme mali aj tú istú profesiu – on redaktor v Československom spisovateľi, ja zase redaktor v Literárnej redakcii Československého rozhlasu v Bratislave, a tak som pre potreby literárnych programov prekladal príležitostne verše českých básnikov, aby to napokon vyvrcholilo dvomi knižnými vydania: antológiou mladej českej poézie *Jasný svet*, ktorá vyšla vo vydavateľstve *Smena* (1983). Edične ju pripravil český literárny vedec Vladimír Macura, ja som bol zodpovedným redaktorom. Boli v nej zastúpení básnici M. Černík, J. Hanzlík, J. Štroblová, V. Hons, V. Janovic, J. Peterka, P. Skarlant, K. Sýs, J. Šimon a J. Žáček.

*Verše (Eve)
Trápim ťa, nech si kdekoľvek
a kdekto sa ti diví,
že ťa to baví takto žiť...
Odpusť mi, že som živý*

*Vieš predsa, že sa nezmením
a neverný ti budem
s básňami Do nich narážam
v tom detinstve
v tom blude*

Táto báseň venovaná jeho manželke, maliarke Eve, je už z výberu poézie Jiřího Žáčka *Anonymná múza*, ktorá vyšla (v roku 1983) vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ v edícii Česká knižnica, sprístupňujúca českých autorov slovenským čitateľom. Edične výber pripravil, redigoval a doslov napísal Ľubomír Feldek, ktorý mi (po prečítaní niekoľkých prekladov Jirkových básní) veľkoryso prenechal preklad.

Obálku knihy ilustroval L. Hološka. Edícia Česká knižnica vychádzala od roku 1981 (okrem iných titulov v ňom napríklad vyšiel výber z poézie F. Šrámka v preklade V. Míhálka, J. Seiferta v preklade J. Zambora, Š. Moravčík preložil *Ostro sledované vlaky* B. Hrabala, literárny kritik S. Šmatlák preložil výber z diela F. X. Šaldy *Umenie a život*. Môj výpočet nie je, samozrejme, úplný.

V Žáčkovej poézii sa nielen milovalo, cítilo, ale aj myslelo, predovšetkým sa myslelo najmä na iných, na zmysluplnosť života individuálneho i života celku, a tak nečudo, že v roku 1984 vydal v edícii Humoru a satiry knižku *Rýmy pro kočku*, z ktorej som vybral tento aforizmus:

*Stále čistí?
Ktorí ľudia zostávajú navždy čistí?
Stoppercentní alibisti.*

S Jirkom Žáčkou som bol v kontakte aj po roku 1989, o čom svedčia aj jeho vtipné Péefky, ktoré tvorili spolu s jeho manželkou – výtvarníčkou Evou.

Jirko: Živíjó!

JOZEF ČERTÍK
LITERÁRNY TÝŽDENNÍK, č. 17/18 2026

Po prečítaní článku literárneho vedca Milana Blahynku Nadmieru náš Vojtech Mihálik (*Literárny týždenník* 9 – 10/ 2026) si dovoľujem poslať svoj článok o básnikovi Jiřímu Žáčkovi, ktorý sa dožíva osemdesiatky. Napísal som ho pre zborník, ktorý pripravil vydateľ k jeho životnému jubileu (6. 11. 1945).

S Jiřím Žáčkou som sa prvý raz stretol v Českom Krumlove, kde som vojančil. Bolo to v roku 1975–1976. Vtedy som bol 25ročný. Odvtedy uplynulo už pol storočia...

Nebolo to však osobné, ale čitateľské stretnutie s jeho básňami v literárnej prílohe denníka *Mladá fronta Kmen*, ktorý redigoval Jirkov básnický kolega Karel Sýs. Z jeho básnických generačných kolegov (Černík, Janovic, Sýs, Šimon, Skarlant, Hanzlík, Hons, Janek) mi bol najbližší svojou spontánnosťou, ktorá však nebola ani povrchná ani plytká. Jirko bol v svojich básňach blízko pri zemi, takpovediac v prachu všednosti, a predsa nebol nikdy prízemný. S odstupom rokov si uvedomujem, že jeho básne vznikali v atmosfére veľkomesta, neboli to idylky z vidieka, a práve preto si ma ako vidiečana z Hornej Nitry získali svojím (mestským) erosom, teda rosou každej dobrej poézie. Aby som zbytočne neteoretizoval, uvediem v mojom preklade jednu z jeho básní zo zbierky *Anonymná múza* (1976)

Popevok o rannej vzájomnosti
6.00

*...dobieham ranný autobus,
štvortaktnú rakvu,
rátam k cene
aj toto ráno zamračené.*

*Rebrá mi drvia – neviem prečo,
v zovretí davu zarastám*

Ladislava Chateau hovoří s Milanem Blahynkou

Surrealismus v Nezvalově poezii stále žije

Řekni mi, oko, které jsi se otevřelo nad bílým listem papíru této knihy ve chvíli, kdy jsem ji sotva začal psát, řekni mi, oko, (...), jež jsi vidělo na prachu pražských dlažeb rýsovat se všechny tyto stopy, čím nám bude Praha, až tyto řádky dospějí ke konci. Řekni mi to, anebo ne. Raději mlč.

Vítězslav Nezval,
Pražský chodec, Fr. Borový, 1938

Mezi novinkami na knižních pultech nelze přehlédnout knihu s názvem Vítězslav Nezval *Pražský chodec* / *dobře utajená neznámá verze*; jde o provokativní edici Nezvalova životopisce Milana Blahynky.

Výpravná kniha převážně v zelené barvě vyšla v péči olomouckého nakladatelství Rub.

Každý jen trochu zasvěcený čtenář ví, že *Pražský chodec* je Nezvalova surrealistická procházka milovanou Prahou; náhodná setkání, vzpomínkové momentky, nostalgie i melancholický pohled na pražská zákoutí, zvláště v ranních hodinách, kdy město začíná svůj další všední den. Básníkovi splyvá realita s představami. *I láskou pražského chodce k městu, které je s jeho osudem a osudem jeho národa*, jak čteme hned na prvních stránkách knihy.

Vítězslav Nezval psal *Pražského chodce* od června 1937 do konce června 1938, tj. v době, kdy hroživé nebezpečí války nabývalo už rychlý spád. Tragédie byla na dohled. Pro úplnost ještě dodávám, že Rub spolu s knihou vydal také útlý sešit s vysvětlujícími poznámkami a předmluvou Davida Vody, který nakladatelství Rub řídí.

Lze považovat vydání této knihy za nakladatelský pokus o záchranu duchovních hodnot? O to pozoruhodnější v době, kdy společnost je více než kdy jindy soustředěna na funkčnost a praktičnost, na materiální zajištění...

O záchranu duchovních hodnot jistě každé odpovědné knize nyní jde, ovšem edice, kterou jsem připravil k vydání a již Rub skvěle vybavil, usiluje přispět k záchraně

zejména jedné z hodnot, hodnoty surrealismu, a to nejenom českého.

V předmnichovském vydání *Pražského chodce* byly pasáže,

pro které by celá kniha po okupaci Československa hitlerovským Německem podlehla zákazu. Věnoval jste Nezvalovu dílu mnoho studií, statí, úvah, podílel jste se na téměř úplném vydání jeho poezie, prózy, dramátů a eseistiky, připravil k reedici množství jeho knih, uspořádal řadu výběrů. Dokonce jste měl možnost Vítězslava Nezvala, básníka proklínaného i oslavovaného, poznat osobně. Řeknete čtenářům LUKu některou ze svých vzpomínek na tuto výjimečnou osobnost?

Měl jsem štěstí, že si básník vyžádal mou diplomku o jeho baladách, o které se náhodou dověděl, a že mne pozval, vyzpovídal ze znalosti jeho díla a svěřil mi úkol připravit knížku jeho myšlenek o poezii. Ta pod názvem *Moderní poezie* vyšla jako první svazček edice *Otázky a názory* v Československém spisovateli ještě za básníkovy života a k jeho spokojenosti (nic z toho mého výběru neškrtl, nic do něho nepřidal a doslov schválil). Vymohl mi dokonce v nakladatelství tehdy nejvyšší možný honorář (ostatně mizerný, ani úmorná ediční práce se tehdy zrovna necenila). Poděkoval jsem mu a přiznal, že to byla spíše radost než práce a že bych to byl dělal i zadarmo. Nezval mě okřikl: „To nikdy neříkejte, mysleli by si, že si sám své práce nevážíte“. Byla to snad nejceněnější rada, jaké se mi kdy dostalo. Ne vždy jsem dokázal se jí řídit. Měl jsem štěstí, že Nezval mě opakovaně zval do svého bytu v Baranově ulici č. 4 na Žižkově, že mne pověřil přípravou svazků svého souborného Díla a že jeho vlídný pohled na mne sdílela i jeho žena, paní Fáfinka. Ta mi po básnickové smrti zpřístupňovala jeho literární pozůstalost. A u ní jsem se sblížil s básnickovým synem Robertem, který ji

navštěvoval, říkal jí teto, a měl ji rád snad stejně jako svou matku, básnickovu milenkou Olgu.

Na záložce předmnichovské verze *Pražského chodce* píše o tom, jak jsem byl svědkem básnickovy tvůrčí pohotovosti a umění strefit se přesně do daného rozměru textu. Čtenáři LUKu si možná pamatují mou stať o tom, co vše jsem během návštěv u Nezvalů zažil.

Později se Nezval se surrealismem rozešel. Nepřispěla k tomu i agresivita některých jeho členů, která časem stoupala? Nakonec ani s papežem surrealismu, André Bretonem, nebylo snadné vyjít. Co platí pro Bretona, platilo i pro Aragona, někdy přezdívaného „Prokurátor“. Také francouzské surrealistické zázračno bylo plné konfliktů, napětí a tenzí...

Nahrála jste mi na smeč. Mohu tu snad přispět k likvidaci jedné fámy o básníkovi. Nezval se nerozešel se surrealismem, jak se často píše, ale jen se surrealisty, dogmatiky lpícími na nepodstatných vlastnostech zejména francouzského surrealismu. Za podstatnou zásluhu surrealismu měl jeho osvobození obraznosti. André Bretona přesvědčoval, že surrealismus nestojí a nepadá s požadavkem automatického textu za totální absence rozumu. A byl by mu jistě podobně hájil právo surrealistického básníka psát někdy i pravidelné verše, strofy a rýmy, kdyby dramatický spád politických událostí nevytěsnil dialog o poezii.

Julius Fűrth/Firt v krásné kapitole o svém příteli Nezvalovi prozradil, jak se básník trápil, když jako ještě věrný surrealista nesměl psát pravidelným veršem s rýmy, a poznamenal, že strážci surrealistické čistoty jsou neúprosnější než kremelské byrostrážníci oficiální pojetí komunismu. Nezval nesnášel, když nejen jeho poezii kdokoli cokoliv zakazoval nebo diktoval.

Pražský chodec nikdy ve Francii nevyšel. Není to zvláštní? Myslíte, že k tomu mohlo přispět napětí, různé neshody mezi Nezvalem a Bretonem? Důvody nevydat mu knihu jsou nabíledni. Ale někdy bývá vysvětlení docela prosté – nedostatek finančních prostředků. Co o tom soudíte?

Že *Pražský chodec* ve Francii nikdy nevyšel, není vůbec zvláštní. Nezval jako avantgardní básník tvořil mimo státně dotovanou kulturní spolupráci se spojeneckou Francií, jejíž sterilnost a marné utrácení peněz skončilo katastrofálním debaklem, který pranýřoval a zesměšnil F. X. Šalda. Ani ve Francii neměla avantgarda na růžích ustláno, neměla ani na vydávání svých knih, na-

tož na knižní překlady avantgardní tvorby z Československa. Jen díky tomu, že český malíř Josef Šíma se stal členem francouzské avantgardní skupiny Le Grand Jeu, vyšel v jedné z jejich publikací jeho překlad jedné ze tří částí Nezvalova Akrobata. Ani v době Nezvalova sblížení s Bretonem a jeho druhy nebyla situace lepší. Ti byli chudší než kostelní myši. Jejich cesta k nám se v roce 1935 uskutečnila jen díky pražské surrealistické skupině, která ji velkoryse financovala. Slibované vydání knihy překladů Nezvalových surrealistických textů ztroskotalo na bědné situaci autorů, kteří někdy neměli ani na poštovné a jejichž díla se dnes prodávají za horentní sumy. A tak Nezval zůstal v surrealistické Paříži jen několika svými texty v jejich revuích.

Vítězslav Nezval byl s Francií ale bytostně spjat, přesněji s Paříží. V textu Nejzajímavější Paříž kdysi krásně napsal: (...) po stránce básnického plánu je Paříž jednou z nejsměleji koncipovaných básní, má především to, co mají dobré básně: skládá se, dovolte mi to slovo, z rekvizit, které jsou prosyceny do kořene životem. Nebylo to pro Nezvala přece jen jisté zklamání, že Pražský chodec nikdy ve francouzštině nevyšel?

Nebylo a ani nemohlo být. Nezval by byl musel být zklamán, že až do Zpěvu míru a 50. let, nebyla do francouzštiny přeložena a vydána žádná jeho knížka. Dobře věděl, že na francouzský knižní trh se může dostat jen kniha slibující mimořádný zisk, anebo nějaká zvláštnost, jaká byla dána vlnami zájmů například o exotiku, o dobrodruhy, homosexuály. Jedna taková vlna vynesla do Francie Panait Istratiho.

Významný francouzský teoretik umění Jean Clair, dlouholetý ředitel Picassova muzea, ve své knize O surrealismu (Barrister&Principal, 2010) hledá odpověď na otázku, kterou si dovoluji také položit. Kdy přestal být surrealismus milostí a stal se dogmatem, kdy se místo kouzlení začalo kázat? Kdy přestal být nadšením? Kdy bylo volání po bezbřehé lásce vystřídáno pravověrným puritánstvím?

Ta kniha je jedním z mnoha mých hříchů. Zatím jsem se k ní nedostal a nyní nemohu. A tak nevím, jak Jean Clair odpovídá na své otázky. Už v nich je však napovězena odpověď. Jsem rád, že naše přesvědčení, že surrealismus „přestal být milostí a stal se dogmatem“, řečeno s Clairem, není osamocené. Klade je Jean Clair jinam než do konce roku 1938, kdy obrovská tsunami politických událostí smetla nadlouho možnost přít se o poezii? I když surrealismus byl v letech své nejvyšší moci a slávy téměř synonymem An-

dré Bretona, Bretonova básnická síla byla tak veliká, že dovolila propůjčit jeho surrealismu život ještě až po Bretonovy smrti.

V právě čerstvě vydané knize Vítězslav Nezval Pražský chodec / dobře utajená neznámá verze naznačujete, že další osud surrealismu mimoděk předpověděl Nezval, když očekával vznik velkého nového realismu. To nebylo dáno kupodivu ani ne tak poměry v pomnichovské republice a v Protektorátu, kdy nebylo radno vyslovit slovo surrealismus, jako básnickovou vizí poezie, v níž velké surrealistické dědictví bude pokračovat skrytě, anonymně. Mohl byste čtenářům LUKu krátce vysvětlit, oč jde?

Rád bych, nemohu však hlásat nic, dokud si neujasníme podivuhodné dějiny realismu v evropské literatuře, jeho proměn a pojmenování. Dovolím si zaprovokovat: nebyl například romantismus jednou z paradoxních forem realismu? Jeho protagonisté se brzy stali tvůrci pohříchu výslovně a výsostně realistickými. Dokonce i podivuhodný kouzelník Dumas, svým bytostným ustrojením básník ve všem, co psal, napsal Korzickými bratry jednu z nejrealističtějších novel. A je třeba věnovat pozornost i trvalému napětí a jiskření mezi prózou a poezií.

Vaše edice potvrzuje a napravlující fakt, že předmnichovský Pražský chodec jakoby vůbec nikdy nevyšel, Nezval se k němu nikdy nevrátil. V komentáři uvádíte jeho osobní důvod, byl to vlastně druh sebeobrany, akt dobře utajené sebekritiky. Není to jedna korektura fámy, že Nezval vůbec nebyl sebekritický?

To víte, že i pro nás to bylo překvapení. Nezval měl dobré osobní důvody, proč předmnichovského Pražského chodce nikdy nevydat ani nepřipomínat. A těch důvodů bylo čtvero:

První: Nová verze knihu odlehčila od toho, co nebylo jejím elementárním posláním. Jím bylo přece vyznání bezbřehé lásky k městu měst.

Druhý: V pomnichovské verzi našel básník příležitost zapomenout na iluzi, že Československo může spoléhat na ochranu velkých spojeneckých mocností.

Třetí: Verze po Mnichovu je bez zmínky o „novém velkém realismu, připravovaném surrealismem“, který „přijde, je na cestách, zrodí se“. Básník si jeho zrodem byl natolik jist, že i jeho nutný příchod podrobil utajení.

Čtvrtý: V pomnichovské verzi Nezval maximálně utlumil konflikt s českými surrealisty: „Snad by se slušelo, abych na těchto místech podrobil korektuře svou koncepci přátelství, jak je dána Neviditelnou Moskvou a Ulicí Git-le-coeur, abych se opřel

své vlastní touze, jež si přála vidět přátelství ve světle legendy, když přece většina z těch, jimž patřila v oněch knihách má horoucnost, nejsou již mými přáteli. / Neučiním tak. Nemohu tak učiniti. Neboť zatímco toto píši, nové zvonce rozhlaholily se na horách (...) a svolávají se navzájem k velikému sborovému zpěvu, v němž je závrat. Z těch lidí, kteří si podávají ruce s mými dveřmi, vrací se jich několik s očima očarovánými snem“. A jistě není zbytečné uvést, že v pomnichovském Pražském chodci Nezval ani slovíčkem neodvolal své „nesmím být pokládán za jednoho z odpadlíků (surrealismu), jenž rozlukou se skupinou surrealismu vystřízlivěl“.

Kniha je celá vyvedena v různých odstínech zelené, včetně ilustrací, fotografií. Vítězslav Nezval psal zeleným inkoustem a zelenou páskou v psacím stroji, i v tom byl věrný Bretonovi. Zelená byla jejich oblíbená barva. A nejen jako inkoust. Cituji malou epizodu, kterou Nezval podrobně popsal v Pražském chodci (Československý spisovatel, 1958): Péret nám poradil, abychom si dali aperitiv, který pije, k našemu překvapení nalil číšník André Bretonovi do podobného aperitivu přísadu, po níž nabyl krásné zelené barvy.

Není ale přece jen té zelené ažaž? Dal vám nakladatel možnost se k tomu vyjádřit? Víme, je to jeho právo, ale přece jen...

Mně taky připadalo, že by bylo stačilo zeleně tisknout na bílý papír jen to, co zeleně psal Nezval, který po konfliktu ve skupině českého surrealismu psal dále jen obyčejnou šedou tužkou, ale pak na znamení svého nerozchodu se surrealismem, ale jen roztržky s jeho fundamentalisty, se vrátil k zelené. Ale pak mi došlo, že vynikající grafik Jan Herynek spolu s nakladatelem Davidem Vodou se rozhodli vtisknout knize podobu naléhavě napovídající, že surrealismus Nezvalem korigovaný v dnešní Poezii stále trvá, žije.

Za rozhovor vedený v květnu 2026 poděkovala **LADISLAVA CHATEAU**

Poznámka redakce: Shodou okolností pražské nakladatelství GRADA Publishing pod značkou METAFORA letos vydalo biografický román o „uměleckém směru, který změnil svět“.

Knihu z anglického originálu In Montparnasse: The Emergence of Surrealism in Paris, from Duchamp to Dalí přeložila Alžběta Komrsková. Její úplný název je **Surrealisté, jejich bouřlivé osudy - Umění zrozené v hluku, kouři a vášni**.

Portréty Milana Blahynky a Ladislavy Chateau: **Ivo HAVLÍK**

Literatura • Umění • Kultura

Týdeník Unie českých spisovatelů, z. s., 12. ročník (Kmen 39. ročník). Vychází jako příloha týdeníku NAŠE PRAVDA. Zakladatel Karel Šýs. Vedoucí redaktor Ivo Havlík. Redakční rada: Ivana Blahutová, Michal Černík, Michael Doubek, Pavol Janík, Alexej Mikulášek, Michal Polický, Radovan Rybák. Grafická úprava Studio FUTURA. Nevyžádané příspěvky se nevracejí. Kontaktní adresa: Politických vězňů 9, 110 00 Praha 1.

Vyšlo 28. května 2026
luk@futura.cz